

فضا. بعد چهارم قدرت

(قسمت سوم)

رژیم حقوقی فضا

محمد حسن نامی

چکیده

مذکور (منبع پرتاب کننده) و یا برقراری ارتباط فوری با او میسر نگردید، فوراً با استفاده از وسایل ارتباطی به پخش این خبر مبادرت نماید. ب- آگاه ساختن دبیرکل سازمان ملل که او نیز می‌بایست این خبر را بدون فوت وقت و با استفاده از وسایل ارتباطی که در اختیار دارد منتشر نماید.

محدودیت منابع و اسناد مرتبط با حوزه‌ی فضا در کشور، ضرورت تبیین جایگاه فضا در توسعه‌ی کشور و امنیت پایدار را ایجاب می‌نماید؛ که ضمن بیان مسائل اساسی و با اهمیت در خصوص فناوری فضایی و فعالیت‌های فضایی کشور، حوزه‌های تخصصی سنجش از دور و تصویربرداری فضایی را مورد بررسی قرار دهد. ساختار فضا، رژیم حقوقی فضا، کارکردهای فضا و فناوری فضایی، مباحث عمده‌ای هستند که در این نوشتار به آن‌ها پرداخته شده است.

ماده ۲

چنانچه سرنشینان یک دستگاه فضایی در هنگام بروز تصادف، گرفتاری یا فرود اضطراری و غیرارادی در سرزمین تحت حاکمیت هر یک از طرفهای متعاقد (کشورهای عضو) فرود آیند، دولت مذکور باید فوراً هر نوع اقدامات ممکن و مساعدتهای لازم را برای نجات آن‌ها به عمل آورد. همچنین می‌بایست منبع پرتاب کننده و دبیرکل سازمان ملل را از اقدامات انجام شده و پیشرفت کار آگاه سازد. چنانچه کمک و مساعدت منبع پرتاب کننده جهت تسهیل در نجات سریع و یا در عملیات جستجو و نجات به نحو محسوسی مؤثر باشد، منبع پرتاب کننده می‌بایست با طرف متعاقد جهت انجام مؤثر عملیات و نجات همکاری نماید. این عملیات می‌بایست تحت راهنمایی و کنترل طرف متعاقد که با منبع پرتاب کننده به طور مداوم و از نزدیک در مشاوره و همکاری است، انجام پذیرد.

رژیم حقوقی فضا

اصول و معاهدات سازمان ملل در خصوص فضای ماورای جو (ادامه)
ب (موافقت نامه‌ی نجات و بازگشت فضانوردان و دیگر اشیای پرتاب شده به فضای ماورای جو (موافقت نامه‌ی نجات)

این توافق نامه (قطعنامه‌ی XXXIII/۲۳۴۵) در تاریخ ۱۹ دسامبر ۱۹۶۷ پذیرفته شده و در ۲۲ آوریل ۱۹۶۸ به امضا رسید و در ۳ دسامبر ۱۹۶۸ به مرحله‌ی اجرا درآمد.

- نظر به اهمیت فراوان معاهده‌ی مربوط به اصول فعالیت دولت‌ها جهت کاوش و استفاده از فضای ماورای جو، شامل ماه و دیگر اجرام سماوی^(۱)، که مستلزم همکاری‌های لازم دربارہ‌ی هر نوع مساعدت ممکن نسبت به فضانوردان در صورت بروز حادثه یا گرفتاری یا فرود اضطراری، مراجعت سریع و مطمئن فضانوردان و بازگشت اشیای پرتاب شده به فضای ماورای جو می‌باشد.

- با توجه به گسترش و انجام بیشتر این وظایف و تعهدات و تمایل به توسعه‌ی همکاری‌های بین‌المللی در جهت کاوش و استفاده صلح‌جویانه از فضای ماورای جو و در نهایت با اتکاء به احساسات بشردوستانه مواد زیر در معاهده مورد موافقت قرار گرفت:

ماده ۳

چنانچه طبق اطلاعات دریافت شده و یا کشف شده یقین حاصل شود که سرنشینان یک فضاپیما در دریای آزاد و در هر جای دیگری که جزء سرزمین هیچ دولتی نیست فرود آمده باشند، طرفهای متعاقدی که برایشان امکان پذیر باشد در صورت لزوم می‌بایست جهت نجات سریع سرنشینان در عملیات جستجو و نجات مشارکت نمایند. آنها همچنین می‌بایست منبع پرتاب کننده و دبیرکل سازمان ملل را از اقدامات و پیشرفت‌های حاصله آگاه سازند.

ماده ۱

چنانچه هریک از کشورهای متعهد اطلاعاتی مبنی بر این که افراد یک فضاپیما دستخوش گرفتاری و یا مواجه با یک تصادف شده و یا در سرزمین تحت حاکمیت آن دولت یا در دریاهای آزاد و یا در هر محل دیگری که تحت حاکمیت هیچ یک از این کشورها نباشد، به طور اضطراری و یا غیرارادی فرود آمده‌اند، دریافت کند، می‌بایست اقدامات زیر را به عمل آورد:

الف- منبع پرتاب کننده را از وضعیت آگاه ساخته و چنانچه شناسایی مقام

ماده ۴

چنانچه سرنشینان یک فضاپیما بر اثر بروز یک تصادف یا گرفتاری و یا فرود اضطراری یا غیرارادی در دریا و یا خشکی تحت حاکمیت یکی از طرفهای متعاقد فرود آیند و در دریای آزاد و یا در هر مکان دیگری که تحت حاکمیت هیچ یک از این دولت‌های متعاقد نیست، یافت شوند، آن‌ها می‌بایست سریعاً و در شرایط مطلوب تسلیم نمایندگان منبع پرتاب کننده شوند.

ماده ۳

۳- موافقت‌نامه‌ی حاضر می‌بایست توسط ۵ دولت شامل کشورهای که به این توافق‌نامه به عنوان حافظ تعیین شده و اسامی خود را تصویب نموده‌اند، به مرحله‌ی اجرا درآید.

۴- درباره‌ی دولت‌هایی که اسامی مصوب و با الحاقی خود زایس از لازم‌الاجرا شدن این موافقت‌نامه، تسلیم نمایند، موافقت‌نامه‌ی مزبور از تاریخ تسلیم اسامی تصویبی و با الحاقی اجرا خواهد شد.

۵- دولت‌های حافظ اسامی می‌بایست تاریخ امضاء و تسلیم هر سند مصوب و یا الحاقات آن توسط کشور مزبور و تاریخ اجرا شدن این موافقت‌نامه و سایر اطلاعات را به اطلاع کلیه‌ی دولت‌هایی که موافقت‌نامه را امضاء و یا به آن ملحق شده‌اند، برسانند.

۶- این موافقت‌نامه طبق ماده‌ی ۱۶۲ منشور ملل متحد از طرف دولت‌های حافظ به ثبت خواهد رسید.

ماده ۴

هر یک از دولت‌های طرف این موافقت‌نامه می‌تواند اصلاحاتی را در آن پیشنهاد نماید. اصلاحات درباره‌ی هر یک از دولت‌های متعاقد‌کننده آن را نیز پذیرفته‌اند، در صورت ثابت آن اصلاحات از طرف اکثر دولت‌های امضاء کننده به‌مورد اجرا گذاشته خواهد شد و متعاقباً درباره‌ی هر یک از دولت‌های متعاقد از تاریخ پذیرش اصلاحات مزبور لازم‌الاجرا خواهد بود.

ماده ۵

هر یک از دولت‌های امضاء کننده‌ی این موافقت‌نامه می‌تواند یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن، کناره‌گیری خود را از موافقت‌نامه کتبی به دولت‌های حافظ اعلام نماید. این کناره‌گیری یک سال پس از تاریخ وصول اصلاحات مزبور، عملی خواهد بود.

ماده ۶

این موافقت‌نامه که متون انگلیسی، چینی، اسپانیایی، فرانسوی و روسی آن با اعتبار مساوی در پایتختی دولت‌های حافظ، نگهداری شده و سه نسخه‌ی آن در شهرهای لندن، مسکو و واشنگتن در ۲۲ آوریل ۱۹۶۸ به امضای نمایندگان رسیده است.

ج) کنوانسیون مسئولیت‌های بین‌المللی درباره‌ی آسیب‌های ناشی از اجسام فضایی طرف‌های متعاهد (کنوانسیون مسئولیت)

این کنوانسیون (تفصیلاً در ۲۷۷۷) در تاریخ ۲۹ نوامبر ۱۹۷۱ پذیرفته شده و در ۲۹ مارس ۱۹۷۲ به امضاء رسید و در نهایت در ۱ سپتامبر ۱۹۷۲ به مرحله‌ی اجرا درآمد.

- نظر به منافع مشترک کلیه‌ی افراد بشر در امر گسترش، کاوش و استفاده از فضای ماورای جو در مقاصد صلح‌جویانه و فراهوانی معاهده‌ی مربوط به اصول حاکم بر فعالیت‌های دولتها در زمینه‌ی اکتشاف و استفاده از فضای ماورای جو شامل کره ماه و سایر اجرام سماوی.

۱- هر یک از طرف‌های متعاقد که مطلع شده و یا یقین حاصل کنند که یک شیئی فضایی یا اجزای مشکله‌ی آن در سرزمین تابع حاکمیت وی و یا در هر جای دیگری که تحت حاکمیت یک دولت لیست، افتاده است، می‌بایست منبع پرتاب کننده و یا دبرکل سازمان ملل را از آن مطلع نماید.

۲- هر یک از طرف‌های متعاقد که بر منطقه‌ی که در آن یک شیئی فضایی و یا اجزای تشکیل دهنده‌ی آن به دست آمده حکومت دارد می‌بایست بنا بر درخواست منبع پرتاب کننده و با کمک مقام مذکور و در صورت درخواست اقداماتی را جهت یافتن شیئی مزبور و یا قطعات تشکیل دهنده‌ی آن را انجام دهد.

۳- اشیای پرتاب شده به فضای ماورای جو یا قطعات مشکله‌ی آن‌ها که در خارج از محدوده‌ی سرزمین منبع پرتاب کننده به دست آمده می‌بایست بنا بر درخواست به نمایندگان منبع پرتاب کننده تسلیم یا در اختیار آنان گذارده شود و همچنین می‌باید قبل از دریافت اشیای مورد نظر، اطلاعات مربوط به شناسایی و هویت شیئی مورد نظر ارائه دهد.

۴- با وجود مقررات پیش‌بینی شده در بندهای ۲ و ۳ این ماده، هر یک از دولت‌های متعاقد که شیئی و یا اجزای تشکیل دهنده‌ی آن را در سرزمین تحت حاکمیت خود و یا هر نقطه‌ی دیگری کشف نمایند و وجود شیئی مزبور را محاطره‌آمیز و زیانکس تشخیص دهند، می‌توانند مراتب را به منبع پرتاب کننده اطلاع داده و آن مقام نیز موظف است فوراً و تحت نظارت طرف متعاقد برای رفع هرگونه خطرات زیانکس، اقدامات مؤثر را انجام دهد.

۵- مخارجی که در انجام تعهدات در بندهای ۲ و ۳ این ماده جهت یافتن و برگرداندن شیئی فضایی و یا اجزای تشکیل دهنده‌ی آن پرداخت می‌شود، برعهده‌ی منبع پرتاب کننده خواهد بود.

ماده ۷

در این موافقت‌نامه عبارت منبع پرتاب کننده که ناظر بر دولت مسئول پرتاب است و یا چنانچه به یک سازمان بین‌المللی بین دولت‌ها که مسئول پرتاب است، اطلاق می‌شود، مشروط بر آن که سازمان مزبور، حقوق و تکالیف پیش‌بینی شده در موافقت‌نامه‌ی حاضر را بپذیرد و اکثر کشورهای عضو آن سازمان، از متعاهدت موافقت‌نامه، اصول حاکم بر فعالیت‌های دولتها در زمینه‌ی کاوش و استفاده از فضای ماورای جو، شامل ماه و دیگر اجرام سماوی، باشند.

ماده ۷

۱- این موافقت‌نامه می‌بایست برای امضای تمام دولتها باز باشد و هر دولتی که طبق بند ۳ این ماده، این موافقت‌نامه را قبل از لازم‌الاجرا شدن امضاء ننموده باشد، می‌تواند در هر موقع به آن ملحق شود.

۲- این موافقت‌نامه می‌بایست برای تصویب به دولت‌های امضاءکننده تسلیم شود. اسامی تصویب شده و الحاقی به دولت‌های روسیه، بریتانیا، ایالات متحده و ایالات متحده‌ی آمریکا که به عنوان دولت‌های حافظ تعیین شده‌اند، سپرده خواهد شد.

دارند، به وسیله‌ی جسم فضایی دولت پرتاب کننده‌ی دیگر و همچنین درباره‌ی خسارت وارده از این ناحیه به یک دولت ثالث یا به اشخاص حقیقی یا حقوقی تابع آن دولت، دو دولت مشترکاً در حدود مشروح‌ی ذیل در برابر دولت سوم مسئول خواهند بود:

الف- چنانچه به یک دولت ثالث در سطح زمین یا به یک وسیله‌ی در حال پرواز خسارت وارد شده باشد، مسئولیت آن دولتها در قبال دولت سوم قطعی می‌باشد.

ب- چنانچه خسارت وارده به یک جسم فضایی متعلق به یک دولت ثالث و یا به اشخاص و اموالی که در چنین جسم فضایی قرار دارند، خارج از سطح زمین به وقوع پیوسته باشد، مسئولیت آن دولتها در قبال دولت ثالث براساس اشتباه اشخاصی که هر یک از آنها در قبال آنها مسئولیت دارد، مبتنی خواهد بود.

۲- در کلیه موارد مسئولیت مشترک مندرج در بند ۱ این ماده میزان غرامت جهت جبران خسارت بین دو دولت اولی - به تناسب خطایی که مرتکب شده‌اند، تقسیم خواهد شد. چنانچه تشخیص میزان خطای هر یک از دولتها میسر نباشد میزان غرامت متساویاً بین آنها تقسیم خواهد شد. این تقسیم به حق دولت ثالث مبنی بر ادعای جبران کامل و تام خسارت طبق مفاد کنوانسیون حاضر علیه یکی از دولتهای پرتاب کننده یا کلیه‌ی دولتهای پرتاب کننده که مشترکاً و منفرداً مسئول می‌باشند، لطمه‌ای وارد نخواهد ساخت.

ماده ۵

- هرگاه دو یا چند دولت مشترکاً مبادرت به پرتاب یک جسم فضایی نمایند، دولتهای مزبور مشترکاً و منفرداً مسئول کلیه خساراتی که ممکن است از این پرتاب ناشی شود خواهند بود.

- دولت پرتاب کننده‌ای که خسارات وارده را جبران نموده حق دارد از دیگر دولتی که در این پرتاب مشترک سهمیه بوده‌اند، ادعای خسارت نماید. شرکت‌کنندگان در یک پرتاب فضایی مشترک می‌توانند درباره‌ی تقسیم غرامت مالی که در قبال آن مشترکاً یا منفرداً مسئولند، موافقت نامه‌هایی منعقد نمایند.

- این گونه موافقت نامه‌ها به حق دولتی که متحمل خسارت گردیده از نظر ادعای غرامت کامل از یک یا کلیه‌ی دولتهای پرتاب کننده که به موجب این کنوانسیون مشترکاً یا منفرداً مسئول می‌باشند، لطمه‌ای وارد نخواهد ساخت. - دولتی که قلمرو و تسهیلات آن به منظور پرتاب اجسام فضایی مورد استفاده قرار گرفته است، به عنوان دولت سهمیه در پرتاب مشترک تلقی خواهد گردید.

ماده ۶

- با رعایت بند ۲ این ماده که دولت پرتاب کننده تا حدودی که به اثبات رساند خسارت وارده کلاً یا بعضاً معلول خطای فاحش یا عمل قصوری است که به قصد ایجاد خسارت از طرف یک دولت متقاضی و اشخاص حقیقی یا حقوقی که آن دولت نمایندگی آنها را دارد صورت گرفته است، از مسئولیت

- با توجه به این که علی‌رغم اقدامات احتیاطی دولتها و سازمانهای بین‌المللی بین دولتها که به پرتاب اجسام فضایی مبادرت می‌کنند، باید معمول دارند این اجسام ممکن است موجب خساراتی گردند.

- با علم به لزوم وضع مقررات و تدابیر مؤثر بین‌المللی درباره‌ی مسئولیت در قبال خسارات ناشی از اجسام فضایی و به ویژه درباره‌ی پرداخت غرامت منصفانه به قربانیان خسارات بر طبق مفاد کنوانسیون حاضر.

- با اعتماد به این که وضع و اتخاذ این گونه مقررات و تدابیر در تحکیم همکاری بین‌المللی در زمینه‌ی اکتشافات فضایی و استفاده از فضای ماورای جو در مقاصد صلح جویانه مؤثر خواهد بود، به شرح زیر به تدوین مواد آن موافقت نمودند:

ماده ۱: (تعاریف)

الف- اصطلاح «خسارت» عبارت است از به هلاکت رسیدن اشخاص و خسارات جسمانی و صدماتی که سلامتی انسانها را به خطر بیندازد و یا انهدام اموال دولتی، اشخاص حقیقی یا حقوقی، اموال سازمانهای بین‌المللی بین دولتها و یا خسارات وارد شده به این اموال.

ب- اصطلاح «پرتاب» عبارت از مجموعه عملیاتی است که منجر به پرتاب می‌شود.

ج- اصطلاح «دولت پرتاب کننده» به معنای:

۱- دولتی است که اقدام به پرتاب اجسام فضایی می‌نماید یا وسایل پرتاب اجسام فضایی را فراهم می‌آورد.

۲- دولتی است که با استفاده از قلمرو و تسهیلات خود اجسام فضایی را پرتاب می‌کند.

د- اصطلاح «جسم فضایی» شامل عوامل متشکله‌ی یک جسم فضایی، دستگاه پرتاب و همچنین اجزای آن دستگاه می‌باشد.

ماده ۲

دولت پرتاب کننده می‌بایست مسئولیت کامل جبران خساراتی را که به وسیله اجسام فضایی متعلق به خود که در سطح زمین یا در فضا وارد شده است به عهده بگیرد.

ماده ۳

درباره‌ی خساراتی که خارج از سطح زمین به جسم فضایی یک دولت پرتاب کننده یا به افراد یا اموالی که در داخل این جسم فضایی قرار دارند، به وسیله جسم فضایی دولت پرتاب کننده‌ی دیگری وارد آمده باشد، دولت مذکور فقط در صورتی مسئول خواهد بود که این خسارات به خاطر اشتباه افرادی باشد که دولت در قبال آنها مسئولیت دارد.

ماده ۴

۱- درباره‌ی خسارات وارد شده خارج از سطح زمین به جسم فضایی یک دولت پرتاب کننده یا به افراد یا اموالی که در داخل این جسم فضایی قرار

مطلق معاف خواهد بود.

خسارت یا از تاریخ کشف دولت پرتاب کننده‌ای که مسئول خسارت بوده تسلیم نمود.

۲- اگر دولتی از وقوع خسارت مطلع نباشد یا نتواند دولت پرتاب کننده‌ای را که در قبال خسارات وارده مسئول است مشخص نماید، ظرف یک سال پس از آگاهی از واقعیات فوق الذکر درخواست خسارت نماید. لیکن این مهلت به هیچ وجه از یک سال که طی آن به دولت درخواست کننده عملاً امکان داده شده است تا برای کشف حقایق کوشش کند تجاوز نخواهد کرد.

۳- مهلت‌های مذکور در بندهای ۱ و ۲ این ماده حتی اگر میزان خسارت دقیقاً تعیین نشده باشد، قابل اجراء است. لیکن در این صورت دولت درخواست کننده حق دارد ظرف یک سال پس از تعیین دقیق میزان خسارت، درخواست خود را مورد تجدید نظر قرار داده و مدارک دیگری را پس از انقضای مهلت‌های مذکور تسلیم نماید.

ماده ۱۱

۱- به موجب مفاد این کنوانسیون ارائه درخواست جبران خسارت به دولت پرتاب کننده مستلزم آن نیست که دولت درخواست کننده یا اشخاص حقیقی یا حقوقی که آن دولت حامی منافع آنها است قبلاً کلیه اقدامات محلی ممکن را انجام داده باشند.

۲- مقررات مندرج در این کنوانسیون مانع آن نیست که دولت درخواست کننده یا اشخاص حقیقی یا حقوقی که آن دولت حامی منافع آنها است در دادگاه‌ها یا مراجع اداری یا نمایندگیهای دولت پرتاب کننده درخواستی ارائه دهند.

با این وجود یک دولت حق ندارد به موجب مفاد این کنوانسیون یا هر موافقت‌نامه‌ی بین‌المللی دیگری که بین دولتهای ذی‌نفع لازم الاجراء است درباره‌ی خساراتی که قبلاً برای جبران آن درخواستی به دادگاههای مراجع اداری یا نمایندگیهای دولت پرتاب کننده تسلیم شده و تحت رسیدگی است، درخواستی ارائه دهد.

ماده ۱۲

میزان غرامتی که دولت پرتاب کننده به موجب مفاد این کنوانسیون ملزم به پرداخت آن می‌باشد، طبق حقوق بین‌الملل و بر مبنای اصول عدالت و انصاف به نحوی تعیین می‌شود که اشخاص حقیقی یا حقوقی، دولت یا سازمان بین‌المللی که از طرف آنها ادعای جبران خسارت شده است، به وضع پیش از وقوع خسارت برگردانده شود.

ماده ۱۳

جز در مواردی که دولت درخواست‌کننده و دولتی که به موجب کنوانسیون حاضر، ملزم به پرداخت غرامت می‌باشد به نحو دیگری توافق نموده باشند، میزان غرامت به پول رایج دولت درخواست کننده و یا بنا به تقاضای دولت اخیر به پول رایج دولتی که ملزم به پرداخت غرامت می‌باشد، تأدیه خواهد شد.

- در مواردی که یک دولت پرتاب کننده دست به فعالیت‌هایی بزند که با قوانین و مقررات بین‌المللی از جمله به ویژه با منشور سازمان ملل متحد و یا عهدنامه‌ی مربوط به اصول حاکم بر فعالیت‌های دولتها در زمینه اکتشافات فضایی و استفاده از ماورای جو از جمله کره‌ی ماه و سایر اجرام سماوی مطابقت نداشته باشد و فعالیت‌های مزبور سبب ایجاد خسارت شده باشد، دولت مزبور از هیچ نوع معافیت برخوردار نخواهد بود.

ماده ۷

مقررات کنوانسیون حاضر درباره‌ی خسارات ناشی از جسم فضایی یک دولت پرتاب کننده نسبت به افراد ذیل قابل اجرا نخواهد بود:

الف- اتباع دولت پرتاب کننده

ب- اتباع بیگانه طی مدتی که در برنامه‌ی پرتاب - از لحظه‌ی پرتاب جسم فضایی یا هر یک از مراحل بعدی تا هنگام فرود آن- شرکت نمایند یا طی مدتی که بنا به دعوت دولت پرتاب کننده در جوار منطقه‌ای که برای پرتاب یا بازگشت جسم فضایی پیش‌بینی شده است - مستقر باشند.

ماده ۸

۱- دولتی که خود و اتباع او اعم از حقیقی یا حقوقی متحمل خسارت می‌شوند، می‌توانند تقاضایی برای جبران خسارت مزبور به دولت پرتاب کننده تسلیم نمایند.

۲- اگر دولت متبوع شخص مورد خسارت اعم از حقیقی یا حقوقی ادعای خسارت نکنند، دولت دیگری که آن شخص در قلمرو آن متحمل خسارت گردیده است، می‌تواند از دولت پرتاب کننده ادعای خسارت نماید.

۳- اگر دولت متبوع اشخاص مورد خسارت و دولتی که این افراد در قلمرو آن متحمل خسارت شده‌اند، هیچ یک ادعای خسارت نکرده و نیز قصد خود را مبنی بر ارائه چنین تقاضایی اطلاع ندهند - دولت دیگری که اشخاص مزبور به طور دائمی در سرزمین آن اقامت دارند، می‌تواند از دولت پرتاب کننده ادعای خسارت نماید.

ماده ۹

درخواست جبران خسارت از طریق دیپلماتیک به دولت پرتاب کننده اعلام خواهد شد. چنانچه دولتی با دولت پرتاب کننده روابط سیاسی نداشته باشد، می‌تواند از دولت ثالثی تقاضا کند که دعوی مذکور را به دولت پرتاب کننده تسلیم نماید یا نماینده‌ی منافع آن دولت طبق این کنوانسیون باشد. این دولت همچنین می‌تواند درخواست خود را از طریق دبیرکل سازمان ملل متحد تسلیم نماید مشروط بر این که دولت درخواست کننده و دولت پرتاب کننده هر دو عضو سازمان ملل متحد باشند.

ماده ۱۰

۱- درخواست جبران خسارت را می‌توان طی مدت یک سال از تاریخ وقوع

ماده ۱۴

چنانچه درباره‌ی درخواست جبران خسارت از طریق مذاکرات دیپلماتیک مشروح در ماده‌ی ۹ توافق حاصل نگردد، طی یکسال پس از تاریخی که دولت درخواست کننده درباره‌ی تسلیم مدارک مربوط به درخواست خود، دولت پرتاب کننده را مطلع گردانیده و متعاقب درخواست یکی از طرف‌های ذی‌نفع، یک کمیسیون رسیدگی به درخواست‌ها تشکیل خواهد شد.

ماده ۱۵

۱- کمیسیون رسیدگی به درخواست تشکیل کمیسیون بررسی درخواست‌ها مرکب از سه عضو خواهد بود: یک عضو از طرف درخواست کننده و یک عضو از طرف دولت پرتاب کننده و عضو سوم که رئیس کمیسیون خواهد بود با توافق طرفین انتخاب می‌شود. هر یک از طرفین باید ظرف دو ماه از تاریخ تقاضای تشکیل کمیسیون رسیدگی به درخواست‌ها اعضای خود را انتخاب نمایند.

۲- اگر ظرف چهارماه از تقاضای تشکیل کمیسیون رسیدگی به درخواست‌ها بین طرفین درباره‌ی انتخاب رئیس کمیسیون توافق حاصل نشود، هر یک از آنها می‌تواند از دبیرکل سازمان ملل متحد تقاضا کند که در خلال دو ماه بعد رئیس کمیسیون را تعیین نماید.

ماده ۱۶

۱- اگر طرف مدت مقرر یکی از طرفین نماینده‌ی خود را تعیین نکند، رئیس کمیسیون بنا به درخواست طرف دیگر، خود به تنهایی کمیسیون رسیدگی به درخواست‌ها را تشکیل خواهد داد.

۲- چنانچه به دلایل گوناگون در کمیسیون مذکور سندی به‌لاصدی به‌مانه، طبق ترتیبی که فیلاً برای اعضا اتخاذ گردید، عمل خواهد شد.

۳- کمیسیون رأساً روش کار خود را تعیین خواهد نمود.

۴- کمیسیون درباره‌ی مقر یا مقرهائی که در آن جلسه تشکیل می‌شود و نیز درباره‌ی کلیه‌ی مسائل اداری دیگر تصمیم خواهد گرفت.

۵- به استثنای تصمیمات و احکام صادره توسط کمیسویی که دارای یک عضو می‌باشد، کلیه‌ی تصمیمات و احکام کمیسیون با اکثریت آراء اتخاذ و صادر خواهد شد.

ماده ۱۷

اعضای کمیسیون به درخواست‌ها بدین علت که دو یا تعدادی از دولت‌های درخواست کننده یا پرتاب کننده مشترکاً مسئله‌ای را نزد کمیسیون مطرح نموده‌اند، افزایش نخواهد یافت. دولت‌هایی که مشترکاً چنین مسئله‌ای را مطرح نموده‌اند، بالاتفاق و به همان نحو و تحت همان شرایط که در مورد یک دولت درخواست کننده واحد در نظر گرفته شده است، یکی از اعضای کمیسیون را تعیین خواهند کرد. چنانچه دو یا چند دولت پرتاب کننده مشترکاً مسئله‌ای را مطرح نموده باشند، بالاتفاق و به همان نحو یکی از

اعضای کمیسیون را معین می‌نمایند. هرگاه دولت‌های درخواست کننده یا پرتاب کننده طی مهلت مقرر به تعیین اعضا میادرت نمایند، رئیس تعیین شده به تنهایی کمیسیون را تشکیل خواهد داد.

ماده ۱۸

کمیسیون رسیدگی به درخواست‌ها درباره‌ی مواجهه بودن درخواست جبران خسارت تصمیم گرفته و عنداللزوم میران گرامت را تعیین خواهد نمود.

ماده ۱۹

۱- کمیسیون رسیدگی به درخواست‌ها طبق مفاد ماده‌ی ۱۲ عمل خواهد کرد.
۲- تصمیمات کمیسیون در صورت توافقی قبلی طرف‌های دعوا قطعی و لازم‌الاجراء خواهد بود. در غیر این صورت کمیسیون حکمی قطعی که ارزش توصیه‌نامه را دارد، صادر خواهد نمود و طرف‌های دعوا با حسن نیت آن را مورد توجه قرار خواهند داد. کمیسیون دلایل موجه تصمیم صادره را ذکر خواهد کرد.

۳- کمیسیون تصمیم یا حکم خود را در اسرع وقت ممکن طی یک سال پس از تشکیل خود صادر می‌نماید مگر آنکه کمیسیون تمدید مدت مزبور را ضروری تشخیص دهد.

۴- تصمیم یا حکم کمیسیون عملی خواهد گردید و نسخه‌های مصدق آن به هر یک از طرف‌های دعوا و به دبیرکل سازمان ملل متحد تسلیم خواهد شد.

ماده ۲۰

هزینه‌های کمیسیون رسیدگی به درخواست‌ها مشارکاً بین طرف‌های دعوا تقسیم خواهد شد مگر آنکه کمیسیون ترتیب دیگری در این خصوص اتخاذ نماید.

ماده ۲۱

هرگاه خسارت ناشی از یک جسم فضایی خطر عمده‌ای برای جان افراد ایجاد نماید و یا جدأ شرایط زندگی مردم یا کار مراکز حیاتی را مختل سازد، دولت‌های طرف و به خصوص دولت پرتاب کننده متعاقب درخواست دولت مورد خسارت باید امکان بذل مساعدت ففرضی و سریع را به آن دولت مورد بررسی قرار دهد. مع هذا مقررات این ماده به حقوق و وظایف دولت‌های طرف طبق این کنوانسیون خالی وارد نخواهد ساخت.

ماده ۲۲

۱- از این لحاظ این کنوانسیون جز در مواد ۲۲ و ۲۷ و در هر مورد که کلمه‌ی دولت‌ها به کار رفته، فقط مزبور شامل هر سازمان بین‌المللی بین دولت‌ها که میادرت به فعالیت‌های فضایی نماید نیز می‌شود، مشروط بر اینکه سازمان مزبور با قبول حقوق و تعهدات مندرج در این کنوانسیون موافقت خود را اعلام دارد و اکثریت دولت‌های عضو سازمان مزبور جزو دولت‌های طرف کنوانسیون حاضر و معاهده مربوط به اصول حاکم بر فعالیت‌های دولت‌ها در

۵- دولتهای حافظ بلافاصله تاریخ هر امضاء و تسلیم هر سند مصوب و تاریخ لازم الاجراء شدن این کنوانسیون یا الحاق آن را به اطلاع کلیه دولتهایی که کنوانسیون را امضاء نموده یا به آن ملحق شده‌اند، خواهد رسانید.

۶- این کنوانسیون طبق مفاد ماده ۱۰۲ منشور سازمان ملل متحد توسط دولت‌های حافظ به ثبت خواهد رسید.

ماده ۲۵

هریک از دولتهای طرف کنوانسیون حاضر می‌تواند اصلاحاتی را بر این کنوانسیون پیشنهاد نماید. اصلاحات مذکور از تاریخ پذیرش آن توسط اکثریت دولتهای کنوانسیون نسبت به دولتهایی که آن را پذیرفته‌اند، لازم الاجراء خواهد گردید و درباره‌ی سایر دولتهای طرف این کنوانسیون این اصلاحات از تاریخ پذیرش آن توسط هر یک از دولتهای مذکور نسبت به آن دولت لازم الاجراء خواهد شد.

ماده ۲۶

ده سال پس از لازم الاجراء شدن کنوانسیون حاضر، موضوع تجدیدنظر در آن در دستور جلسه‌ی موقت مجمع عمومی سازمان ملل متحد درج خواهد شد تا با توجه به اجرای آن در گذشته لزوم تجدیدنظر در آن مورد بررسی قرار گیرد؛ لیکن پس از انقضای پنج سال از تاریخ لازم الاجراء شدن کنوانسیون حاضر بنا به تقاضای یک سوم از دولتهای طرف کنوانسیون و پس از جلب موافقت اکثریت آنها کنفرانسی به منظور تجدیدنظر در مفاد کنوانسیون با شرکت دولتهای عضو تشکیل خواهد شد.

ماده ۲۷

هر یک از دولتهای طرف کنوانسیون حاضر یکسال پس از لازم الاجراء شدن آن می‌تواند ضمن اطلاعیه‌ی کتبی به دولتهای حافظ تصمیم خود را مبنی برکناره گیری از کنوانسیون اعلام دارد. کناره گیری دولت مزبور یکسال پس از وصول اطلاعیه‌ی کتبی نافذ خواهد بود.

ماده ۲۸

کنوانسیون حاضر که متنهای چینی، انگلیسی، فرانسه، روسی و اسپانیایی آن به طور مساوی معتبر می‌باشد، در آرشیوهای دولت حافظ نگهداری خواهد شد. نسخه‌های کنوانسیون حاضر توسط دولتهای حافظ در اختیار دولتهای امضاء کننده و همچنین دولتهای ملحق شونده قرار داده خواهد شد. از آنجایی که گواهی‌های این کنوانسیون دارای امضاء کنندگان ذیل می‌باشد، به معنی آن است که دارای امضاء این کنوانسیون است. این کنوانسیون در سه نسخه در شهرهای لندن، مسکو و واشنگتن در ۲۹ مارس ۱۹۷۲ به امضای نمایندگان رسیده است.

پی‌نوشت

۱- قطعنامه ۲۲۲۲-XXI

زمینه‌ی اکتشافات فضایی و استفاده از ماورای جو از جمله کره ماه و سایر اجرام سماوی باشند.

۲- دولتهای عضو چنین سازمانی که در عین حال جزو دولتهای طرف این کنوانسیون می‌باشند، کلیه‌ی تدابیر مقتضی را به منظور اینکه سازمان مزبور طبق مفاد بند اخیر اعلامیه‌ی صادر نماید، اتخاذ خواهند نمود.

۳- هرگاه یک سازمان بین‌المللی بین دولتها طبق مفاد این کنوانسیون مسئول ایراد خسارتی باشد، سازمان مزبور و آن عده از اعضای آن که جزو دولتهای طرف کنوانسیون حاضر می‌باشند و منفرداً مسئول هستند؛ مشروط بر آن که: الف- هرگونه درخواست غرامت درباره‌ی چنین خسارتی باید بدواً به سازمان ارائه شود.

ب- تنها درباره‌ی که سازمان ظرف مدت شش ماه مبلغی را که به عنوان غرامت در قبال خسارت وارده تعیین گردیده یا مورد موافقت قرار گرفته است، پرداخت نکرده باشد؛ دولت درخواست کننده می‌تواند برای پرداخت مبلغ مزبوره مسئولیت اعضایی که جزو دولتهای طرف کنوانسیون حاضر می‌باشند، استناد نماید.

۴- کلیه‌ی درخواستهای غرامت که طبق مفاد این کنوانسیون در قبال خسارت وارده به سازمانی که به موجب بند ۱ ماده‌ی حاضر موافقت خود را اعلام داشته است ارائه می‌شود، باید توسط یک دولت عضو سازمان که در عین حال یکی از دولتهای طرف این کنوانسیون می‌باشد ارائه شود.

ماده ۲۳

۱- مقررات کنوانسیون حاضر لطمه‌ای به سایر موافقت‌نامه‌های معتبر بین‌المللی که در روابط بین دولتهای طرف این موافقت‌نامه‌ها لازم الاجراء است، وارد نخواهد ساخت.

۲- هیچ یک از مقررات مندرج در این کنوانسیون مانع از آن نیست که دولتها برای تأیید تکمیل یا گسترش مقررات آن به انعقاد موافقت‌نامه‌های بین‌المللی مبادرت نمایند.

ماده ۲۴

۱- کنوانسیون حاضر برای اعضای کلیه‌ی دولتها مفتوح خواهد بود. هرگاه دولتی کنوانسیون حاضر را قبل از لازم الاجراء شدن آن طبق بند ۳ ماده‌ی حاضر امضاء نکرده باشد، می‌تواند در هر زمان به آن ملحق شود.

۲- کنوانسیون حاضر به تصویب دولتهای امضاء کننده خواهد رسید. اسناد مصوب و اسناد الحاق به دولتهای روسیه، بریتانیای کبیر، ایرلند شمالی و ایالات متحده‌ی آمریکا که به موجب این ماده به عنوان دولتهای حافظ تعیین می‌شوند، تسلیم خواهد شد.

۳- کنوانسیون حاضر از تاریخ تسلیم به عنوان پنجمین سند مصوب، لازم الاجراء خواهد شد.

۴- درباره‌ی دولتهایی که اسناد مصوب یا اسناد الحاق را پس از لازم الاجراء شدن کنوانسیون حاضر تسلیم می‌نمایند، کنوانسیون از تاریخ تسلیم این اسناد مصوب یا الحاق، لازم الاجراء خواهد گردید.